

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-56>

УДК 330.354:658:004.7

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

DIGITALIZATION OF THE UKRAINIAN ECONOMY IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Пешко Максим Ігорович

студент,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3067-3102>**Завербний Андрій Степанович**

доктор економічних наук, професор,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7307-536X>**Peshko Maksym, Zaverbnyj Andrij**

Lviv Polytechnic National University

Стаття присвячена проблематиці та перспективі розвитку діджиталізації економіки як одна з вимог євроінтеграції. Проаналізовано тенденцію та напрямок впровадження діджиталізації у воєнний та післявоєнний час в економічному секторі. Перелічено позитивні аспекти впровадження діджиталізації та в яких економічних напрямках Україні має прогрес або великий потенціал. Досліджено проблеми з якими стикається бізнес та держава з питань цифровізації економіки. Визначено перспективи розвитку в економічній сфері починаючи з 2022 року і до 2025 включно базуючись на мапі розвитку діджиталізації в Україні, що створена державою. Встановлено, що для успішного впровадження діджиталізації держава має тісно співпрацювати з бізнесом та суспільством. Бізнес у свою чергу повинен тісно співпрацювати з державою та брати участь в усіх заходах уряду щодо покращення процесів функціонування компаній на основі цифровізації бізнес-процесів. Наведено пропозиції щодо вирішення проблем впровадження цифровізації в економічному секторі.

Ключові слова: діджиталізація, євроінтеграція, економіка, бізнес, перспективи розвитку.

The article is devoted to the problems and development prospects of digitalization of the economy as one of the requirements of European integration. The tendency and direction of the implementation of digitization in the war and post-war times are analyzed. The problems faced by business and the state in the digitalization of the economy are studied. Despite all the listed goals and reasons, the main goal of digitization of each candidate in the EU is detinization of business. Since the digitalization of the economic sector plays an important role as a tool for the detinization of business, it has manifested itself in ensuring interaction between the public sector and business, where the main idea is to use digital payment tools to increase the efficiency and transparency of public and private operations. It was determined that Ukraine's plan for the development of digitization is very promising. Despite the war, the state created a map of the development of digitalization of the economy in the wartime and postwar period. As part of the plan to restore Ukraine, which is called United 24. Development prospects in the economic sphere starting from 2022 and up to and including 2025 have been determined. The measures implemented by the EU members for the digitalization of economic processes are analyzed. Sweden and Greece – compulsory use of certified cash registers for organizations using cash; forced use of employee registers with mandatory entry of personal data of the employee, hours worked, type of activity of the organization and its name. Estonia – reduction of regulatory and administrative barriers. Latvia – simplification of registration and licensing procedures. It was established that for the successful implementation of digitalization, the state should closely cooperate with business and society. Proposals for solving the problem of implementing digitalization in the economic sector are given. It was established that for the successful implementation of digitalization, the state should closely cooperate with business and society. Business, in turn, must closely cooperate with the state and participate in all government measures to improve the functioning of companies based on the digitalization of business processes.

Keywords: digitalization, European integration, economy, business, development prospects.

Постановка проблеми. Європейська інтеграція України з Європейським Союзом передбачає собою зближення на рівні законів та загально прийнятих правил у суспільстві. Головною метою процесу євроінтеграції є членство України в ЄС.

Відповідно одним з пунктів євроінтеграції є діджиталізація усіх економічних процесів, що відбуваються в Україні. Діджиталізація являє собою основу, на якій ґрунтується Четверта промислова революція. Саме для цієї промислової революції є характерним взаємозв'язок з «on-demand есопому», що полягає не лише у реалізації товарів чи послуг, але й в отримання до них безперервного доступу. Здійснення цифрової трансформації можливе шляхом використання певного роду інструментів, які здійснюють забезпечувальну функцію для управлінських механізмів [1, с. 8].

Процес діджиталізації економіки може розглядатися в якості ефективного тренду розвитку держави, що і є ціллю євроінтеграції. Але треба також зауважити, що найбільшої ефективності та позитивного ефекту буде у випадку, коли цифровий розвиток додатково поширюватиметься також й на інші сфери життя суспільства. Тому, кінцеві результати цифровізації економіки повинні бути доступними для кінцевих споживачів також, які мають навички роботи з новітніми цифровими технологіями. Як результат, підвищення рівня цифрової економіки дає багато можливостей як і бізнесу так і громадян, оскільки збережена цифрова інформація може використовуватися не лише у економічній діяльності, але й в інших сферах суспільного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження діджиталізації економіки відображені у працях багатьох іноземних і вітчизняних науковців Г. Жосан [2], С. Коробка [3], О. Грибіненко [4] та інших. Тенденція розвитку діджиталізації економіки в Україні відображені в дослідженнях І. Андрушківа і М. Флейчук [5], З. Варналій [6], А. Гуренко та О. Гашутіної [8], Л. Ремньової й Т. Забаштанської [9] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На жаль, залишається ще багато питань відносно того, для чого нам діджиталізація, як суспільство та бізнес сприйматиме різні нововведення так як їх стимулювати державою до взаємодії.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає у визначенні стану діджиталізації в Україні, виокремлення основних цілей розвитку даного процесу та проблеми реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний момент процес діджиталізація в Україні стрімко набирає обертів. Впроваджується у більшості сфер української економіки різні заходи. І цьому всьому є основна причина – вимоги ЄС. По-перше, можна виділити банківську сферу. Для цього напрямку є характерним цифрова трансформація різних банківських операцій, а саме їх автоматизація, як результат відсутність залучення персоналу. По-друге, діджиталізація фінансових ринків допомагає повноцінно адаптувати споживачів до цифровізації сучасного суспільства. Адже діджиталізація нових економічних можливостей дає змогу перенести капітал до соціальних мереж та сайтів. До того ж, на даний момент існує велика потреба у залученні висококваліфікованих ІТ-спеціалістів, що допоможе оптимізувати бізнес-процеси, зокрема, фінансові та бухгалтерські розрахунки, що не лише допоможе підвищити ефективність ведення господарських операцій, але й отримання додаткового прибутку. По-третє, діджиталізація окремих ринків. Експерти прогнозують, що ріст рівня впровадження цифрових технологій для процесів ведення підприємницької діяльності допоможе підвищити обсяг використання послуг професіоналів майже на 20% до кінця 2025 року. Окрім цього, дані процеси активізують збільшення попиту на напрями підготовки спеціалістів ІТ-сфери, що здатні адаптуватися до усіх нових вимог та технологій [6]. По-четверте, діджиталізація економічної сфери сприятиме популяризації «цифрових підприємств». Після запровадження у свою діяльність цифрових технологій, суб'єкти господарювання отримують можливості для просування власної продукції і одночасно витратити менше зусиль, подолання існуючих бар'єрів та входження до нових сегментів ринку. По-п'яте, діджиталізація виробництва допоможе швидко та гнучко реагувати на зміну ринку та вимоги споживачів. З метою оптимізації виробництва на підприємствах можуть впроваджуватися мережеві автоматизовані машини й сучасні інформаційно-комунікаційні технології, проводиться моніторинг виробничої системи, а також інші інноваційні концепції.

Попри усі перелічені цілі та причини основною метою діджиталізації кожного кандидата в ЄС – це детінізація бізнесу.

Так як діджиталізація економічної галузі відіграє важливу роль інструмента детінізації бізнесу, то це знайшло свій прояв у забезпеченні взаємодії між державним сектором та бізнесом, де основною ідеєю є використання

цифрових платіжних інструментів щоб підвищити ефективність та прозорість державних і приватних операцій.

Цифрова трансформація є швидким рушієм змін в економіці. Зростання частки використання цифрових технологій у побуті розширює їх використання і в бізнесі. Це полегшує перехід тіньового бізнесу до формальної економіки. Встановлення цифрової ідентичності бізнесу з державним сектором й одночасне використання цифрових платіжних інструментів збільшує ефективність та прозорість як у державних, так і приватних операціях. До основних інструментів детінізації економіки із використанням діджитал-технологій можна віднести наступні: технології блокчейн; електронні процедури декларування доходів, розрахунку податків та інших важливих платежів; здатність реєстрації бізнесу в режимі онлайн; використання обов'язкового режиму електронного податкового адміністрування; оплата праці використовуючи електронні технології тощо [7; 8].

Тіньова економіка в Україні є дуже болючою темою, з якою держава намагається боротися вже довгий час. Рівень тіньової економіки України є досить високий, зокрема у 2021 р. він становив близько 32%, тобто майже третя частина української економіки знаходиться поза межами офіційної статистики. Не лише в Україні, а й у переважній більшості країн світу, уряди вдосконалюють внутрішню політику детінізації економіки. Саме з цим нам хоче допомогти ЄС [10].

Як приклад, розглянемо які заходи здійснюють члени ЄС для діджиталізації економічних процесів. Швеція та Греція – примусове використання сертифікованих касових апаратів для організацій, що використовують готівку; примусове використання реєстрів найманих працівників з обов'язковим зазначенням особистих даних працівника, відпрацьованого часу, виду діяльності організації та її назв. Естонія – скорочення регуляторних та адміністративних бар'єрів. Латвія – спрощення процедури реєстрації та ліцензування.

Окрім цього, діджиталізація може розглядатися в якості ефективного механізму підвищення конкурентоздатності окремих суб'єктів економіки. Так, останніми може створюватися окрема стратегія, у якій детально описується процес запровадження і використання інновацій, науково-технічних новинок, використання інтелектуального капіталу, а також інших цифрових інновацій. Все це сприяє прискореній та полегшеній обробці, аналізуванню

та подальшому використанні великого обсягу інформації, ефективній взаємодії між окремими підрозділами в межах однієї компанії, з контрагентами та потенційними і реальними клієнтами.

Попри існуючі переваги діджиталізації існують й окремі проблемні питання у зазначеній сфері. Ці проблеми можна розділити на два типи. Перший тип – проблеми з якими стикається державні органи влади. Другий тип – проблеми з якими стикається бізнес. Відносно першого типу то він безпосередньо стосується питань державного регулювання, у тому числі й фактичного оподаткування отриманих прибутків, та пов'язані з поширенням високорентабельних цифрових технологій провадження економічної діяльності у віддаленому форматі. Для того щоб уникати дані проблеми фахівцями ОЕСР було запропоновано різного типу заходи: аналізування бази користувачів окремих онлайн-платформ в межах певної держави, проведення банківських платежів у межах держави, аналізування відвідуваності та активності користувачів на веб-порталах компаній.

Щодо другого типу, то можна виділити 4 основні перешкоди:

- у власників немає розуміння, що таке діджитал, і вони побоюються, що це «нове» їм не потрібне;

- страх, що це буде дуже дорого для бізнесу. Це важливий аспект, адже бізнес, який не розраховує, який бюджет закладає на обслуговування співробітника на місяць, вважає, що діджиталізація – це дорого. Але якщо поділити вартість за діджитал-рішення на 12 місяців, а потім на кожного співробітника, то вийде досить невелика ціна, зрозуміла й нормальна для бізнесу, враховуючи, що результат, який вона може принести протягом року, досить високий;

- вже був негативний досвід через неправильні управлінські рішення менеджменту після чого формується страх робити певні кроки в даному процесі;

- мислення на кшталт «це все потім, а зараз є важливіші речі». Це «потім» настало в карантин, але навіть при цьому багато хто все одно відкладав у довгий ящик. Так само і з війною, яка внесла свої корективи і дала на собі відчути також і проблему відсутності діджитал-процесів або недостатню їхню кількість у бізнесі.

Для вирішення цих проблем державі потрібно виховувати бізнес у сфері інновацій, робити консультації та тренінги. На даний

момент багато нових можливостей для бізнесу появилось в додатку ДІЯ. Так, авжеж сервіс не досконалий але перші кроки зі сторони держави є і вони помітні. Наступним етапом є усвідомлення бізнесом, що вони мають цими послугами скористатися на користь державі та свого майбутнього.

Плани України відносно розвитку діджиталізації є дуже перспективними. Не зважаючи на війну держава створила карту розвитку цифровізації економіки у військовий та повоєнний час. У рамках плану відновлення України, що має назву United 24, до 2025 року уряд пропонує залучити і витратити на цифровізацію понад 69,2 млрд грн.

Мапа розвитку складається з 15 основних програм, які ще називають національними. Їх відібрали як пріоритетні члени Нацради відновлення, що працювали у 24 робочих групах. Робоча група «Діджиталізація», в якій працювало понад 30 людей, підготувала документ з переліком проєктів, цілей та обсягів фінансування [11]. Він розділений на дев'ять напрямків та три часові етапи:

- завдання воєнного часу на 2022 рік;
- відновлення у 2023–2025 роках;
- модернізування у 2026–2032 роках.

До найбільш вагомих програм, на мою думку, можна віднести наступні:

1. Розвиток цифрової економіки. На цю програму виділено 34,7 млрд. грн. На цей напрямок припадає половина усіх закладених грошей на проєкти діджиталізації. Основна ціль – збільшити частку ІТ-послуг у ВВП країни з 2,7% в 2021-му до 10% у 2025 році. Це планують робити через інвестиції в стартапи, освітні програми, залучення іноземних компаній і професіоналів у країну. Так «Дія. Сіті» повинна за три роки збільшитися до 2000 резидентів (наразі 271), кількість стартапів, зареєстрованих в Україні, – до 4000.

2. Розвиток мережі ЦНАП. На дану програму планують виділити понад 8,3 млрд грн. Основна ціль – відновлення та розбудову мережі центрів надання адміністративних послуг, які в документі називають центрами «Дія». В планах також оновлення ПЗ, система моніторингу оцінки якості, окрема вебплатформа. Саме це допоможе зменшити бюрократію, тіньовий бізнес та хабарництво.

3. Державні інформаційні ресурси у хмарних технологіях. Виділено 5,49 млрд. грн. Автори мають наміри у 2023 році розробити стратегію розвитку хмарної інфраструктури і до 2025 року перенести у хмару 30% державних

інформаційних ресурсів. Також дуже важливо зазначити, що планують вирішити питання кібербезпеки, адже на початку війни ми відчули потребу у більшій захищеності нашої держави в сфері інформаційних технологій.

4. Розвиток публічних електронних реєстрів. Планується виділення 2,33 млрд. грн. Мета напряму – впорядкувати дані в державних електронних реєстрах, створити Реєстр публічних електронних реєстрів.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що діджиталізацією у сфері економіки є дуже важливою складовою євроінтеграції нашої держави. Даний процес переведення економічної діяльності у новий формат є одною з основних вимог ЄС. Перспективи розвитку цифровізації економіки є надзвичайно великими. Адже несуть за собою багато позитивних змін, а саме:

- діджиталізація фінансових ринків допомагає повноцінно адаптувати споживачів до цифровізації сучасного суспільства;
- ріст рівня впровадження цифрових технологій для процесів ведення підприємницької діяльності допоможе підвищити обсяг використання послуг професіоналів майже на 20% до кінця 2025 року;
- діджиталізація економічної сфери сприятиме популяризації «цифрових підприємств»;
- діджиталізація виробництва допоможе швидко та гнучко реагувати на зміну ринку та вимоги споживачів;
- детінізація бізнесу.

Але попри існуючі переваги діджиталізації існують й окремі проблемні питання у зазначеній сфері. Ці проблеми було розділено на два типи, Перший тип – проблеми з якими стикається державні органи влади. Другий тип – проблеми з якими стикається бізнес.

Для вирішення цих проблем державі потрібно виховувати бізнес у сфері інновацій, робити консультації та тренінги. На даний момент багато нових можливостей для бізнесу появилось в додатку ДІЯ. Так, авжеж сервіс не досконалий але перші кроки зі сторони держави є і вони помітні. Наступним етапом є усвідомлення бізнесу, що вони мають цими послугами скористатися.

Плани України відносно розвитку діджиталізації є дуже перспективними. Не зважаючи на війну держава створила карту розвитку цифровізації економіки у військовий та повоєнний час. Тому віримо, що війна завершиться нашою перемогою і ми станемо ще ближчими до вступу в ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Digitization, digitalization and digital transformation: the differences. i-SCOOP. URL: <https://www.i-scoop.eu/digital-transformation/digitization-digitalization-digitaltransformation-disruption/> (дата звернення: 16.12.2022).
2. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30. № 1. Ч. 2. С. 44–52.
3. Коробка С. В. Діджиталізація підприємницької діяльності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2021. № 100. С. 88–96.
4. Грибніненко О. Діджиталізація економіки в новій парадигмі цифрової трансформації *Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки»*. 2018. № 16. С. 35–37. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3523/3197 (дата звернення: 16.12.2022).
5. Флейчук М. І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації : монографія. Львів : Ахілл, 2008. 660 с.
6. IMF Working Papers: Explaining the shadow economy in Europe: size, causes and policy options.
7. Варналій З. Тіньова економіка: сутність, причини, можливості легалізації. *Економіка і управління*. 1999. № 3. С. 35–42.
8. Гуренко А., Гашутіна О. Напрями розвитку систем управління в умовах діджиталізації бізнесу в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 739–745.
9. Ремньова Л., Забаштанська Т. Концептуальні засади навчання персоналу в умовах діджитал-трансформації бізнесу. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 4. С. 45–53.
10. Рівень тіньової економіки в Україні. URL: <https://finbalance.com.ua/news/riven-tinovo-ekonomiki-u-2021-rotsi-zris-do-32---otsinka-uryadu/> (дата звернення: 16.12.2022).
11. План розвитку діджиталізації в Україні. URL: <https://forbes.ua/innovations/plan-didzhitalizatsiya-na-vidnovlennya-ta-tsifroviy-rozvitok-do-2025-roku-khochut-zaluchiti-i-vitratiti-692-mlrd-grn-kudi-pidut-groshi-05072022-7000/> (дата звернення: 16.12.2022).

REFERENCES:

1. i-SCOOP (2017), "Digitization, digitalization and digital transformation: the differences", available at: <https://www.i-scoop.eu/digital-transformation/digitizationdigitalization-digital-transformation-disruption/> (accessed 16 December 2022).
2. Zhosan, H. (2020), "Development of digitalization in Ukraine", *Ekonomichnyy analiz*, vol. 30, no. 1, part 2, pp. 44–52.
3. Korobka, S. V. (2021), "Digitalization of entrepreneurial activity", *Visnyk Kharkivskogo nacionalnogo univer-sytetu*, vol. 100, pp. 88–96.
4. Grybinenko, O. (2018), "Digitalization of the economy in a new paradigm of digital transformation", *Mizhnarodni vidnosyny, Seriya "Ekonomichni nauky"*, [Online], vol. 16, pp. 35–37, available at: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3523/3197 (accessed 16 December 2022).
5. Fleychuk M. I. (2008) Lehalizatsiya ekonomiky ta protydiya koruptsiyi u systemi ekonomichnoyi bezpeky: teoretichni osnovy ta stratehichni priorytety v umovakh hlobalizatsiyi: monohrafiya. L'viv: Akhill, 660 p. [in Ukrainian].
6. IMF Working Papers: Explaining the shadow economy in Europe: size, causes and policy options.
7. Varnaliy Z. S. (1999) Tin'ova ekonomika: sutnist', prychny, mozhlyvosti lehalizatsiyi. *Ekonomika i upravlinnya*. № 3. P. 35–42. [in Ukrainian].
8. Gurenko, A. V. and Gaschutina, O. E. (2018), "The directions of the management systems development in the conditions of the digitalization of business in Ukraine", *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 19, pp. 739–745.
9. Remnova, L. and Zabashtanska, T. (2020), "Conceptual basics of staff training in the conditions of digital transformation", *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 4, pp. 45–53.
10. The level of the shadow economy in Ukraine. Available at: <https://finbalance.com.ua/news/riven-tinovo-ekonomiki-u-2021-rotsi-zris-do-32---otsinka-uryadu/> (accessed 16 December 2022).
11. Digitalization development plan in Ukraine. Available at: <https://forbes.ua/innovations/plan-didzhitalizatsiya-na-vidnovlennya-ta-tsifroviy-rozvitok-do-2025-roku-khochut-zaluchiti-i-vitratiti-692-mlrd-grn-kudi-pidut-groshi-05072022-7000/> (accessed 16 December 2022).